

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної роботи

Володимир ШАРАН
25 січня 2022р.

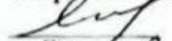

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ КОМУНІКАТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність: 014 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітня програма: Середня освіта (Українська мова і література)
Статус дисципліни: обов'язкова
Факультет: філологічний
Кафедра: української мови
Мова навчання: українська

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг дисципліни	Кількість годин						Курсова робота	Вид семестрового контролю	
				Аудиторні заняття					Самостійна робота		Залік	Екзамени
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття				
Денна	3	5	120/4	44	30	-	14	-	76	-	+	-

Робоча програма складена на основі освітньої програми та навчального плану підготовки бакалаврів (180 кредитів ЄКТС)

Розробники:

Підпис

Підпис

Ярослав ЯРЕМКО, доктор філологічних наук, професор
Ініціали та прізвище викладача, науковий ступінь та вчене звання

Наталія ЛУЖЕЦЬКА, кандидат філологічних наук, доцент
Ініціали та прізвище викладача, науковий ступінь та вчене звання

Погоджено гарантом освітньої програми:

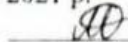

Підпис

Михайло ПАНОЧКО, кандидат філологічних наук, доцент
Ініціали та прізвище керівника, науковий ступінь та вчене звання

Схвалено на засіданні кафедри української мови

Протокол № 12 від 6 грудня 2021 р.

Т.в.о. завідувача кафедри

Підпис

Михайло ПАНОЧКО
Ініціали та прізвище

Схвалено на засіданні науково-методичної ради філологічного факультету

Протокол № 12 від 30 грудня 2021 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради університету.

Протокол № 1 від 25 січня 2022р.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: усебічне вивчення феномену мовної комунікації як особливого типу людської діяльності через розкриття основних комунікативних законів і правил спілкування, висвітлення моделей комунікації і компонентів комунікативного акту, пов'язаних з учасниками спілкування мовним кодом і ситуацією спілкування, з'ясування особливостей організації комунікативного коду (засобів мовної системи, паралінгвістичних засобів, компонентів інших семантичних систем) в динамічних комунікативних ситуаціях та вироблення практичних навичок й умінь комплексного аналізу комунікативного паспорту учасників спілкування.

Розвинути у здобувачів вищої освіти такі **компетентності**:

- здатність спілкуватися державною мовою в усній та писемній формах;
- здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;
- знання та розуміння предметної сфери та розуміння професійної діяльності;
- здатність формувати, розвивати й постійно вдосконалювати мовно-комунікативні уміння й навички рідною та іноземними мовами з урахуванням синхронно-діахронного аспекту;
- здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мову в усній та письмовій формі, у спонтанних ситуаціях спілкування (офіційна, неофіційна, нейтральна) для розв'язання цільових комунікативних завдань;
- здатність цілеспрямовано добирати, систематизувати, інтерпретувати й зіставляти мовні, літературні та фольклорні факти;
- здатність до літературного редагування та коригування текстів, до організації ділової комунікації.

Програмні результати навчання:

- віднаходити, опрацьовувати, аналізувати, критично осмислювати й оцінювати інформацію, що має безпосередній стосунок до професійної діяльності, користуватися спеціалізованим програмним забезпеченням та сучасними засобами зберігання й обробки інформації та її поширення;
- знати й розуміти мову як систему, специфіку художньої літератури як мистецтва слова, історію мов і літератур, що вивчаються, в еволюційно-діалектичному аспекті, уміти застосовувати ці знання в педагогічній діяльності;
- знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати в практичній діяльності, здійснювати літературне редагування й коригування текстів, знати загальні дискурсивні стратегії та принципи створення текстів різних жанрів і стилів;
- використовувати мову в усній та писемній формах у цільових жанро-стильових ситуаціях спілкування (офіційна, неофіційна, нейтральна) для розв'язання різногранних освітньо-комунікативних завдань;
- збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення та використовувати їх у професійній діяльності.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовою для вивчення цієї дисципліни слугують знання, отримані із курсів: «Практикум з української мови», «Сучасна українська літературна мова», «Історія української літератури», «Історія зарубіжної літератури», «Інтерпретація літературного твору», «Стилістика української мови», «Літературний твір як художня система», «Культура української мови», «Основи національно-екзистенційної інтерпретації».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Згідно з вимогами освітньої програми здобувачі вищої освіти повинні

знати:

- базові поняття комунікативної лінгвістики, її взаємодію з усіма розділами традиційного мовознавства та новітніми інтерлінгвістичними дисциплінами (когнітивною лінгвістикою, психолінгвістикою, лінгвокультурологією та ін.);
- методологічні підходи і методи комунікативної лінгвістики, уміти застосовувати їх у професійній діяльності;
- основні елементи процесу комунікації, механізми та процеси мовленнєвої діяльності, різноманітну структурну комунікативного акту;
- вплив позамовних (культурних, психічних, когнітивних та ін.) чинників на комунікативну поведінку мовленнєвої особистості;

вміти:

- вільно оперувати сформованим категоріальним апаратом комунікативної лінгвістики;
- добирати та організовувати засоби мовного коду, формуючи тексти різних типів і форм комунікації;
- реалізовувати мету спілкування, дотримуючись комунікативного кодексу;
- виявляти причини комунікативної невдачі та знаходити ефективні шляхи її подолання;
- здійснювати комплексний аналіз комунікативних ситуацій на основі текстових фрагментів.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання здійснюється за шкалами оцінювання: стобальною, національною ЕКТС.

•А (90 – 100) – «відмінно» (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок): отримує здобувач, який розуміє базові поняття комунікативної лінгвістики, її взаємодію з усіма розділами традиційного мовознавства та новітніми інтерлінгвістичними дисциплінами (когнітивною лінгвістикою, психолінгвістикою, лінгвокультурологією та ін.); знає методологічні підходи і методи комунікативної лінгвістики, уміє застосовувати їх у професійній діяльності; вільно оперує сформованим категоріальним апаратом комунікативної лінгвістики; добирає та організовує засоби мовного коду, формуючи тексти різних типів і форм комунікації; реалізовує мету спілкування, дотримуючись комунікативного кодексу; виявляє причини комунікативної невдачі та знаходить ефективні шляхи її подолання; здійснює комплексний аналіз комунікативних ситуацій на основі текстових фрагментів.

•В (82 – 89) – «добре» (вище середнього рівня з кількома помилками): отримує здобувач, який виявив глибокі знання навчального матеріалу, повно відтворює програмний матеріал, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах, проте допускає незначні неточності в їх інтерпретації; уміє взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культурні особливості; володіє вербальними і невербальними засобами спілкування і його функціями; знає форми сучасної української літературної мови, володіє мовними нормами, самостійно складає тексти професійного спрямування; демонструє базові поняття комунікативної лінгвістики, її взаємодію з усіма розділами традиційного мовознавства та новітніми інтерлінгвістичними дисциплінами; знає методологічні підходи і методи комунікативної лінгвістики, уміє застосовувати їх у професійній діяльності;

вільно оперує сформованим категоріальним апаратом комунікативної лінгвістики; добирає та організовує засоби мовного коду, формуючи тексти різних типів і форм комунікації; виявляє причини комунікативної невдачі та знаходить ефективні шляхи її подолання; здійснює комплексний аналіз комунікативних ситуацій на основі текстових фрагментів; відповідально ставиться до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

• **C (75 – 81) – «добре»** (в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок): здобувач у цілому знає програмний матеріал, по суті викладає його, але висвітлює його неповно, без чіткої логіки і послідовності. При можливості вибору відповіді із кількох варіантів – вибирає правильну, але не завжди найкращу; правильно застосовує теоретичні положення при написанні практичних завдань, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, знає з деякими неточностями програмний матеріал проте оперує сформованим категоріальним апаратом комунікативної лінгвістики; добирає та організовує засоби мовного коду, формуючи тексти різних типів і форм комунікації; реалізовує мету спілкування, дотримуючись комунікативного кодексу; виявляє причини комунікативної невдачі та знаходить ефективні шляхи її подолання, а також здійснює комплексний аналіз комунікативних ситуацій на основі текстових фрагментів.

• **D (67 – 74) – «задовільно»** (непогано, але зі значною кількістю недоліків): отримує здобувач, який виявив недостатньо міцні знання навчального матеріалу, з певними труднощами відтворює програмний матеріал, не засвоїв його деталей, допускає неточності й помилки, обирає недостатньо чіткі формулювання, але задовільно знає базові поняття комунікативної лінгвістики, її взаємодію з усіма розділами традиційного мовознавства, добирає та організовує засоби мовного коду, формуючи тексти різних типів і форм комунікації.

• **E (60 – 66) – «задовільно»** (виконання відповідає мінімальним критеріям): здобувач загалом виявляє посередні знання навчального матеріалу, важко відтворює програмний матеріал, зовсім не спирається на матеріали, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; слабо володіє професійною термінологією, допускає помилки при виявленні причин комунікативної невдачі та знаходженні ефективних шляхів подолання; знає поверхнево програмний матеріал та частково оперує сформованим категоріальним апаратом комунікативної лінгвістики.

• **FX (35 – 59) – «незадовільно»** (з можливістю повторного складання): здобувач знає лише частину навчального матеріалу, вагається у відповіді, робить істотні помилки у розкритті базових понять комунікативної лінгвістики, її взаємодії з усіма розділами традиційного мовознавства та новітніми інтерлінгвістичними дисциплінами (когнітивною лінгвістикою, психолінгвістикою, лінгвокультурологією та ін.); поверхнево здійснює комплексний аналіз комунікативних ситуацій на основі текстових фрагментів.

• **F(0 – 34) – «незадовільно»** (з можливістю повторного складання): здобувач знає лише окремі фрагменти навчального матеріалу, не відповідає правильно на жодне питання, але у своїй відповіді намагається пояснити хоч деякі явища; не вміє пояснити основні елементи процесу комунікації, механізми та процеси мовленнєвої діяльності, різноманітну структуру комунікативного акту. При розв'язанні завдань робить помилки.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

- відповіді на практичних заняттях;
- самостійна робота;
- індивідуальне завдання;
- співбесіда;
- залік.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Комунікативна лінгвістика як наука і навчальна дисципліна

Сутність, базові поняття комунікативної лінгвістики. Її взаємодія з усіма розділами традиційного мовознавства (фонетикою, лексикологією, граматикою, стилістикою) та новітніми інтерлінгвістичними дисциплінами (когнітивною лінгвістикою, психолінгвістикою, лінгвокультурологією, лінгвополітологією та ін.). Предмет і завдання комунікативної лінгвістики. Методи дослідження мовної комунікації. Мовна й комунікативна компетенція мовців. Сутність і структура комунікативного кодексу. Основні принципи спілкування та максими їх реалізації. Правила спілкування. Конвенції спілкування. Мовленнєвий етикет.

2. Природа, структура і типологія мовної комунікації

Комунікація і спілкування. Моделі комунікації. Основні (вербальні) компоненти комунікації. Невербальні засоби комунікації. Мотиви, цілі та функції людської комунікації (комунікативного акту). Типологія комунікації за різними критеріями. Культура мовлення та мовленнєва культура. Критерії культури мовлення. Акустична характеристика усного мовлення. Культура слухання.

3. Основні підходи до комунікації як виду соціальної діяльності

Найважливіші відмінності у спілкуванні людей і тварин. Основні закони людської комунікації. Особливості міжособистісного спілкування. Комунікативні тенденції в сучасному суспільстві. Кінесика. Міміка (вираз обличчя). Жести. Різновиди жестів. Постава. Інші невербальні засоби комунікації. Невербальні особливості міжкультурної комунікації.

4. Когнітивно-комунікативна природа мовленнєвої діяльності

Взаємодія понять «мова», «мовлення» і «мовленнєва діяльність». Типи і види мовлення. Основні процеси мовленнєвої діяльності. Ефективна мовна комунікація. Комунікативна компетенція як основна умова ефективної комунікації. Типи мовленнєвого впливу. Правила мовленнєвого впливу. Комунікативна позиція і способи її посилення. Комунікативні табу.

5. Загальна характеристика мовленнєвого акту

Сутність мовленнєвого акту. Компоненти мовленнєвого акту, пов'язані із мовним кодом. Проблема класифікації мовленнєвих актів.

6. Комунікативна діяльність як особливий модус існування людської мови

Сутність комунікативного акту, його структура. Процес комунікації в прагматичному, культурному та гендерному вимірах. Поняття «комунікативна невдача». Сутність комунікативного саботажу. Типи комунікативних невдач (комунікативних девіацій). Мовленнєвий вплив і маніпуляція свідомістю. Комунікативна мімікрія, її різновиди.

7. Вплив особистісних чинників на перебіг мовленнєвої інтеракції

Соціальні ролі комунікації комунікантів. Поняття комунікативної поведінки. Комунікативні ролі учасників спілкування. Проблема трактування поняття «емпатія». Модульність як поширене втілення прагматичних категорій «точка зору» та «емпатія».

8. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен

Зміна лінгвістичних парадигм: від таксономічної (системно-структурної) до комунікативно-функціональної. Проблема тлумачення терміна «дискурс», його семантична еволюція. Типологія дискурсу.

9. Текст і дискурс

Текст як явище мовної та позамовної дійсності. Різномісний підходів до трактування терміна «текст». Взаємодія текстів і дискурсу. Диференційні ознаки цих лінгвістичних явищ. Типи текстів. Ієрархічні відношення: дискурс – мовленнєвий жанр – мовленнєвий акт.

10. Комуніканти як основні суб'єкти комунікації

Сучасна антропоцентрична парадигма: homo loquens (людина, яка говорить) – основний суб'єкт комунікації. Сутність поняття – «мовна особистість». Структура мовної особистості (за Ю. Карауловим). Типологія мовних особистостей. Стиль спілкування, його різновиди. Комунікативна особистість як продукт і носій лінгвокультури. Поняття концептуальної особистості. Комунікативна поведінка та її типи. Моделі опису комунікативної поведінки. Невдачі у міжкультурній комунікації.

11. Комунікативні стратегії і тактики

Комунікативні інтенції. Класифікація комунікативних стратегій. Різновиди комунікативних тактик, їх логічне і психологічне підґрунтя. Мовна й комунікативна компетенція адресанта і адресата.

12. Конфліктний тип мовленнєвої комунікації

Терміний різномісний в окресленні явища вербального конфлікту. Закономірність комунікативної асиметрії, її причини. Поняття «комунікативна невдача», її ознаки. Класифікація комунікативних невдач. (комунікативних девіацій).

13. Лінгвокультурний аспект мовної комунікації

Взаємозв'язок тріади «культура – свідомість – мова». Тлумачення понять «концептуальна картина світу», «мовна картина світу», «когнітивна картина світу». Типологія мовних картин світу. Поняття комунікативної значущості.

14. Комунікативна поведінка у лінгвокультурному вимірі

Семантичний обсяг терміна комунікативна поведінка. Поняття національної комунікативної свідомості. Класифікація комунікативної поведінки. Універсальні та ідіоетнічні ознаки комунікативної поведінки. Домінантні ознаки української та американської комунікативної поведінки.

15. Комплексний аналіз комунікативних ситуацій

Комунікативний паспорт учасників спілкування. Комунікативна поведінка. Мовленнєвий паспорт комуніканта. Комунікативна грамотність.

Тематика практичних занять:

- Особливості мовної комунікації.
- Культура мовної комунікації.
- Невербальні засоби комунікації.
- Ознаки і чинники ефективної комунікації.

- Ознаки і чинники ефективної комунікації.
- Ознаки і причини неуспішної мовної комунікації.
- Етноспецифіка мовної комунікації.
- Комплексний аналіз комунікативних ситуацій.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання (ІЗ) передбачає аналіз комунікативної ситуації на матеріалі тексту художнього твору. Воно має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. Структура індивідуального завдання: титульна сторінка, текст із аналізом комунікативної ситуації, висновки.

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студента з дисципліни містить: опрацювання теоретичного матеріалу; виконання завдань згідно з переліком компетенцій, що формуються у межах кожної теми робочої програми; підготовку до самостійної роботи, підготовку до семестрового заліку.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Успі відповіді (х)	Співбесіда	Індивідуальне завдання	Самостійна робота	Сума	Залік
30	30	20	20	100	+

Відповіді на семінарських заняттях оцінюються від 0 до 5 балів. Результат за 100-бальною шкалою обчислюється за формулою $x = \frac{A}{n} \cdot \frac{K}{5}$, де $K = 30$ б.,

A – сума усіх поточних балів, n – кількість відповідей (не менше трьох).

Співбесіда з лектором (30 б.) проводиться в кінці семестру на основі заздалегідь запропонованого переліку питань.

Критерії оцінювання індивідуального завдання: ступінь виконання завдання, поставленого керівником перед студентом, – 12 балів, рівень самостійності написання роботи – 4 бали, якість мовного оформлення та якість бібліографічного опису – 4 бали.

Сума балів, отриманих студентом за різні види виконаної навчальної роботи, становить підсумкові семестрові бали.

Залік за талоном № 2 і перед комісією проводиться у письмовій формі з оцінюванням за стобальною шкалою.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Мультимедійне обладнання, програми Microsoft Office 2010, програма ZOOM для дистанційного навчання.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

а) основна література

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підруч. / Ф. С. Бацевич. – К. : ВЦ «Академія», 2009. – 344 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи лінгвістичної прагматики. – К. : ВЦ «Академія», 2009. – 376 с.
3. Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації : підруч. / О. О. Селіванова. Черкаси : Чабаненко Ю.А., 2011. – 350 с.

4. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. / О. В. Яшенкова. - К : ВЦ «Академія», 2010. – 312 с.
5. Семенюк О. А., Паращук В. Ю. Основи теорії мовної комунікації : навч. Посібник. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 240 с.

б) допоміжна література

1. Дегтярьова К. В. Основи теорії мовної комунікації : навч.-метод. посіб. / К. В. Дегтярьова. – Полтава, 2012. – 70 с.
2. Климова К. Я. Основи культури і техніки мовлення [Текст] : навч. посіб. К. Я. Климова. – 2-е вид., випр. і допов. – К. : Ліра, 2007. – 240 с.
3. Косенко Ю.В. Основи мовної комунікації: навч. посіб. / Ю. В. Косенко. – Суми : СДУ, 2011. – 187 с.
4. Сусов И. П. Лигвистическая прагматика. – Винница : «Нова книга», 2009. – 271 с.
5. Яремко Я. П., Лужецька Н. Я. Франкова теорія сугестії : прагмалінгвістичний аспект // Іван Франко і поступ новітньої лінгвістики. – Львів : «Апріорі», 2021. – С. 24-33.
6. Яремко Я. П., Лужецька Н. Я. Комунікативний кодекс автора і становлення сучасної теорії комунікації // Іван Франко і поступ новітньої лінгвістики. – Львів : «Апріорі», 2021. – С. 76-95.

в) інформаційні ресурси:

1. Лінгвістичний портал з української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mova.info.
2. Український правопис [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.pravopys.net.
3. Російсько-українські словники [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.r2u.org.ua.
4. Словники он-лайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rozum.org.ua.
5. Словники України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua>.
6. Електронні версії словників термінографічної серії «СловоСвіт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : tc.terminology.lp.edu.ua/ZIP/Terminohrafichna_serija_Slowo...
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slovnuk.net>.
8. Академічний російсько-український словник за ред. А. Кримського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://krym.linux.org.ua>.
9. Російсько-український словник сталих виразів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rosukrdic.iatp.org.ua>.
10. Українська мова: Енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>.